

AMADE LÁSZLÓ KÉZIRATAI
A MAGYAR NEMZETI MÚZEUMBAN.

VÉRTESY JENŐTŐL.

A Véghely-gyűjtemény anyagából fogom ismertetni azon iratokat, a mik Amade Lászlóra vonatkoznak. Véghelyhez ezek a báró Üchritz család marczaltói levéltárából kerültek a család szivességéből s a többi Véghely iratokkal együtt 1899. évben a M. Nemz. Múzeum birtokába jutottak. Amade Lászlóról¹ eddig igen keveset tudunk, ez iratok majdnem teljes képét adják a XVIII. század népszerű poétájának, az aranykulcsos vitéznek, a »szép, fényes katonának«. Az »Irodalomtörténeti Közlemények« ez évi folyamában ezekből megírtam rövid életrajzát s közzétettem belőlük, a mi érdekes, a mi jellemző. Ezúttal magát az anyagot fogom ismertetni rosta nélkül.

Jelentékeny gyűjtemény ez, mely egy-két hézagot leszámítva, teljes képét adja Amade életének. Nincsen ugyan ez életben semmi feltűnően érdekes vagy különös esemény: élete ez egy magyar nemes úri embernek. A középkorban a nemes ifjú szellemi nevelésével igen keveset törődtek, gyerek korában apródnak adták valami előkelő úrhoz, a hol lovat nyergelt, pánczélt súrolt, fegyverfogást tanult. Maga idejében megházasodott; ha harcz ütött ki, lóra ült; ha a szomszédjával baja volt, rajtaütött; királyához hű volt, hazáját becsülettel szolgálta s órája elérkeztekor meghalt. A XVIII. századbéli úr már szellemi neveléséről is gondoskodott fiának; apródi sorban előkelő házhoz került, a hol táncolni, udvarolni tanult; háború akadt akkor is, a hatalmaskodások helyett

¹ Várkonyi báró Amade László versei. Összegyűjtötte, bevezette és jegyzetekkel kísérte Négyesy László. Olcsó Könyvtár 309. sz. — Négyesy ebben közli az eddig ismert adatokat s ismerteti az ide vonatkozó irodalmat.

lett huza-vona, pörpatvar, appellatio. A királyt, hazát szolgálai akkor is módja volt a nemes embernek. Ugyanez az Amade László élete, érdekessé csak az teszi, hogy e mellett lelki életet is él, örömet, bánatát mélyebben érzi, mint más közönséges ember s költői tehetséggel lévén megáldva, szebben tudja kifejezni.

Az anyag gazdagságát főképen Amade László rendszeretetének köszönhetjük. Hogy gondosan elrakosgatta írásait, hogy másokhoz írt leveleit lemásolta, egy részét leveleskönyvbe is beírta. Ellenben feltűnő, hogy a hozzá írt levelek olyan kevés számmal vannak.

Találunk ez iratok között verseket, leveleket, fogalmazványokat, okiratokat és vegyes természetű följegyzéseket.

Némely ember túlságos gonddal írja leveleit, óvatosan ügyel a kifejezésekre, szabatos formára. Ilyen embernek elmásított arczát látjuk leveleiben. Amade László nem ilyen. Oly közvetlenek levelei, mintha élőbeszéd volna. Olvasva őket, magunk elé képzelhetjük előbb a fiatal hetyke gavallért, ki dámáknak teszi a szépet, sarkantyúját pengeti és paripáját ugratja, ki kész a víg mulatságra, de mindjárt elkeseredik, mihelyt balul megy a dolga; majd a huszár-kapitányt, a ki végigéli a háború összes nyomorúságát; majd az öreg nemes urat úgy a pozsonyi kamara asztalánál, mint odahaza baári portáján, minden iránt érdeklődve, pattogva, tüzeskedve meg morogva, panaszkodva nehéz nyavalyáján és egyéb bajain. Minden levele csupa interpunctió, telisteli kérdő- és fölkiáltó jelekkel, mintha egy mondatát se tudná nyugodtan kiejteni. Tollából csak úgy áradnak a szavak, stílusa laza, pongyola, megspékelve classicus idézetekkel és deák szavakkal, de majd mind-egyikben érzik a költő, a ki érzelmeinek — minden lazaság mellett is — meg tudja adni a szép formát, gondolatainak a jellemző alakot. Versei, levelei, ő maga mind egyet mutatnak: nemes érczet, de még teli salakkal.

Negyvenkét Amade-vers van az irományok között, javarészen az Amade saját kézírásával. Nem mind ismeretlen versek. Pintér Kálmán közölte¹ őket. Ezek a Négyesy kiadásában² XCI., XCVIII., CVI., CXXXVI., CXXVII., CXXVIII., CXXIX., CXXX., CXXXI., CXXXII., CXXXIII., CXXXIV., CXXXV., CXXXVI., CXXXVII.,

¹ Abafi: »Figyelő.« XV., XVI. kötet.

² I. m.

CXXXVIII., CXXXIX., CXL., CXLI., CXLII. és CXLIII. számot viselnek. Öt magyar és hat latin vers van köztük, a mi eddig ismeretlen volt Két bús szerelmes vers, egyik »Világi ének« czímmel; egy mérges, epés vers valami Balassa ellen, kit leveleiben is többször emleget a költő, mint elkeseredett ellenségét. Anyjához is van egy verse, Bécsből keltezve 1745. június havában, melyben anyja jóindulataért esdekel. Az ötödik magyar vers amolyan rimes semmiség, a mit jókedvében rögtönözhetett. (Mellesleg elég obscoen tartalmú.)

A latin versek közül az egyik különös érdekel bír, mint Amade László egyik legelső kísérlete. Atyjának ír latin distichonokban Gyórból, 1720. márcziusban, tehát tizenhét éves korában. Szintén distichonokban van írva a báró Révai Józsefhez írt verses levél s az Eszterházy Dániel sirverse. Mindhárom költeményen erősen érzik az Ovidius hatása. A másik három latin vers pengő rímekben van írva, két világi szerelmes költemény és egy Nepomuki Szent János tiszteletére. Mindezen versek közül költői értéke egynek sincs.

Négyes¹ közl még két költeményt, mit Amadenak tulajdonítanak, bár ő maga nem tartja Amade-verseknek. Az egyik pásztor-idyll, a másik hazafias vers. Megtaláltam mindkettőt a Véghely gyűjteményben, de semmi sem vall arra, hogy Amade versei közé iktassuk őket. Nem az ő írása és más hűrből szólnak, mint a milyent az ő Múzsája kedvelt.

Legérdekesebbek atyjához, Amade Antalhoz írt levelei, számszerint ötvenkettő. Ezekben mondja el Amade — hogy így nevezem — »apród éveit«. Leírja, hogy él ő Eszterházy herczeg udvarában, hogy uraskodik, teszi a szépet a hölgyeknek, mert meg akar házasodni és örökösen pénzt kér. Látszik, hogy az öreg szüken mérte, László meg nagyon is bőven adta ki. Jellemző megörökítői ezek a költő változó kedélyének, hol fiatalos, csapongó kedvvel írvák, hol egészen kétségbeesve. Itt ad hírt első házasságáról, mely neki csak bánatot és keserűséget szült. Első felesége elhúnyta után új házasságra gondol, de e terv valami ismeretlen körülmény miatt dugába dől. Majd katonának áll s részt vesz a lengyel trónért kiütközött háborúban, végigcsatangolja huszárjai élén Olaszországot s megismeri a háború minden nyomorát, fáradságát,

¹ I. m.

betegségét, nélkülözését, még lánczot is hord egy félreértés következtében. Talán az egész gyűjtemény legszebb darabjai ezek annyira élénk, annyira közvetlen a háború nyomorúságának festése. A béke után már csak kevés levele van atyjához, áldását kéri rövidesen megkötött második házasságához s ír egy-két levelet családi és pörös ügyekről. 1736 az utolsó dátum, különben a következő évben meghalt az öreg Amade.

Amade László atyjához írt levelei a következők:

1722. máj. 29. Nagy-Szombat. Szept. 19. Iszka-Szent-György.
Decz. 18. Pozsony. Decz. 31. Nagy-Szombat.

1723. jún. 10. Grác. Decz. 16. Nagy-Szombat.

1724. decz. 31. Grác.

1727. júl. 24. Pozsony. Aug. 30. Bécs. Okt. 26. Pozsony.
Okt. 31. Pozsony. Nov. 8. Pozsony.

1728. febr. 1. Pozsony. Febr. 19. Pozsony. Márcz. 11. Baár.
Máj. 4. Baár. Nov. 1. Pozsony.

1729. jan. 2. Pozsony. Jan. 29. Pozsony. Márcz. 16. Pozsony.
Márcz. 22. Pozsony. Márcz. 29. Pozsony. Június. Pozsony.

1730. febr. 27. Pest.

1731. ápr. 17. Pest.

1733. okt. 4. Iszka-Szent-György.

1734. márcz. 24. Baár.

1735. jan. 6. Sabionetta. Jan. 31. Quastella. Ápr. 7. Susara.
Ápr. 23. Caretto. Jún. 2. Borgeforto. Jún. 9. Ad D. Italicam.
Aug. 2. Innsbruck. Aug. 13. Aug. 23. Innsbruck. Szept. 18. Pozen.
Szept. 30. Podasteria. Nov. 19. Adriai tengerpart. Decz. 29. Ex
vinculis Cesena.

1736. júl. 31. Berem. Aug. 5. Szobotisty. Szept. 19. Bécs.
Decz. 17. Marczaltó. Hónap nélkül. Forli.

Ezeken kívül nyolcz levél év nélkül.

Mindannyit jellemzi a mély tisztelet atyja iránt, az őszinte bizalom, a melylyel elmond mindent egyformán, akár kellemes, akár kellemetlen legyen rá nézve. Abból azonban, hogy kéri atyját: legyen iránta méltányos, hogy minduntalan választ sürget, az látszik, hogy az apa nem viszonzta hasonlóképen a fia ragaszkodását.

Anyjához csak egy levele maradt, Iszka-Szent-Györgyből

írja 1743. aug. 30. Anyjával különben soha sem volt bizalmas jó viszonyban. Amade László többször nevezi »mostohájának«.

Legnagyobb számmal vannak a feleségéhez írott levelek. Felesége Weltzl Mária Paulina, morva nemes család ivadéka. Levelezésük nyelve német, az asszony nem is tudott magyarul. Tíz évi házasság után egyezség alapján szétváltak, mert Amade heveskedésében durván bánt egyszer vele s felesége ott hagyta. Érdekes, hogy az összeköttetést azért fenntartják. Amade minden áron ki akarja békíteni. Megbánta hevességét s kivált később, mikor betegeskedni kezd, érzi magányos állapotát; egyik-másik levelében igen ellágyul, sőt valósággal udvarol feleségének. A házastársak néha-néha meg is látogatták egymást, mit szintén a levelekből tudunk meg. Amade stílusa németben is ugyanaz, a mi magyarban; halmozza a kifejezéseket, tele fölkiáltásokkal, tarkázva német verssorokkal, latin és olasz szavakkal, a mit bizonyára olaszországi táborozása alatt szokott meg. Orthographiája elég sajátos. Összesen 70 darab.

1744. szept. 29. Lausitz.

1745. jún. 2. Vesztenicze. Okt. 22. Iszka-Szent-György.

1746. márcz. 30. Iszka-Szent-György. Ápr. 2. Iszka-Szent-György. Május. Aug. 21. Iszka-Szent-György. Aug. 22. Iszka-Szent-György. Jún. 27. Baár. Okt. 1. Baár. Okt. 8. Baár. Decz. 27. Baár. Hónap nélkül. Ménfő.

1747. okt. 2. Marczaltó.

1748. jan. 18. Baár. Febr. 1. Pozsony. Febr. 27. Pozsony. Márcz. 2. Baár. Márcz. 12. Pozsony. Márcz. 22. Pozsony. Ápr. 3. Pozsony. Ápr. 8. Nagy-Szombat. Ápr. 11. Baár. Ápr. 14. Baár. Ápr. 27. Pozsony. Jún. 6. Pozsony. Jul. 20. Szemnicz. Aug. 22. Baár. Aug. 26. Iszka-Szent-György. Szept. 2. Iszka-Szent-György. Szept. 6. Székes-Fehérvár. Szept. 10. Pest. Szept. 26. Iszka-Szent-György. Okt. 1. Iszka-Szent-György. Okt. 9. Iszka-Szent-György. Okt. 22. Iszka-Szent-György. Nov. 2. Győr.

1749. Hónap nélkül. Nagy-Szombat.

1750. jún. 23. Pozsony. Nov. 2. Pozsony. Nov. 22. Pozsony. Decz. 1. Pozsony. Decz. 27. Pozsony.

1751. jan. 1. Pozsony. Febr. 13. Baár.

1752. febr. 15. Baár. Ápr. 26. Nagy-Szombat. Aug. 12. Baár

Aug. 14. Baár. Szept. 7. Baár. Szept. 16. Baár. Szept. 17. Baár.
Decz. 14. Pozsony. Decz. 19. Pozsony.

1753. febr. 8. Iszka-Szent-György.

Ezeken kívül 15 levél év nélkül.

Bár Amade minden levele jellemző, annyira közvetlen, sehoh sem igazabb és jellemzőbb, mint unokaöcséséhez, Amade Tádéhoz írt leveleiben. A legapróbb részletekre menő jellemképét vonhatjuk meg ezekből. Ezeket már idősebb korában írja, mikor már ő volt a legöregebb az Amadék között. Házsártos, izgága ember volt, de kedélyes és áldott jószívű. A régi bibliai mondás szerint: azokat sújtja, a kiket szeret. Tádét is örökösen szidja, ösztökéli, ő, a tevékeny öreg a lomha fiatal, de minden szidáson keresztül-érzik nagy atyafiságos szeretete. A leggyöngédebben érdeklődik Tádé iránt, mindig szíves indulattal van hozzá, mindig javát akarja. Néha mikor megcsendesedik, szelid humorral emlékezik a multról s ezek a legkedvesebbek az Amade levelek között. E levelekben találunk történelmi érdekű dolgokat is: megjegyzéseket a hétéves háborúról, az országgyűlésről, megyegyűlésekről mi egy másról.

Sorrendjük a következő:

1750. okt. 20. Pozsony.

1754. júl. 2. Pozsony.

1755. febr. 25. Baár. Febr. 26. Pozsony. Ápr. 25. Pozsony.
Ápr. 29. Pozsony. Aug. 10. Baár.

1756. febr. 29. Baár. Máj. 15. Baár. Okt. 6. Marczaltó. Okt. 27.
Iszka-Szent-György. Decz. 17. Pozsony.

1758. márcz. 13. Pozsony. Márcz. 22. Várkony. Ápr. 9.
Pozsony. Júl. 27. Bécs. Nov. 19. Pozsony. Nov. 27. Pozsony.
Decz. 12. Pozsony.

1759. febr. 6. Pozsony. Febr. 10. Pozsony. Márcz. 13.
Pozsony. Ápr. 11. Baár. Szept. 27. Pozsony. Okt. 14. Pozsony.
Nov. 6. Pozsony. Nov. 12. Pozsony. Decz. 23. Pozsony. Decz. 27.
Pozsony.

1760. márcz. 27. Pozsony. Ápr. 20. Pozsony. Máj. 7. Pozsony.
Júl. 10. Baár. Okt. 10. Pozsony. Okt. 26. Pozsony. Nov. 11.
Pozsony. Nov. 25. Pozsony. Nov. 28. Pozsony. Decz. 10. Pozsony,
Decz. 24. Pozsony.

1761. jan. 5. Pozsony. Jan. 11. Pozsony. Jan. 13. Pozsony.
Jan. 16. Pozsony. Jan. 20. Pozsony. Ápr. 9. Baár.

1763. szept. 16. Marczaltó.

1764. júl. 7.

Év nélküli levél 9, összesen 60 levél.

Amade levelezése rendkívül kiterjedt volt. Mint afféle régi magyar nemes, tömérdeket pörölt s leveleinek ez adott tárgyat legtöbbször. De máskülönben is fönntartotta összeköttetéseit nagyszámú rokonaival, hol barátságos, hol pörleködő hangon; sok jó barátja volt, kiknek minden dolga iránt érdeklődött, minden dolgát közölte velük; sok ügyes-bajos dolga miatt állandó levelezésben áll a főméltóságokkal és főhivatalnokokkal. Mindezen levelekről következőképen számolhatunk be :

Sógornéjához, Nyáry grófnéhoz egy levél. 1746. aug. 21.

Nyáry József grófhoz egy levél. Pozsony. 1757. nov. 5.

Sógorához, Schott Gergelyhez két levél. 1747. márcz. 31.
és egy év nélkül.

Anyósához kettő, 1763. decz. 22. és egy év nélkül.

Az ország főméltóságaihoz írvák a következők:

A nádorhoz kettő, Baár, jún. 12. és a másik év nélkül.

Az országbíróhoz kettő év nélkül.

A kancellárhoz egy év nélkül.

Eszterházy herczeghez, ifjúkori pártfogójához három : 1731.
és kettő év nélkül.

Grassalkovich Antal kamarai elnökhöz: 1757. febr. 1. Pozsony.
1759. márcz. 14. Jún. 11. Marczaltó. Jún. 29. Marczaltó. 14 levél
év nélkül, összesen 18.

Gróf Zichy Ferencz győri püspökhöz. 1760. decz. 11. Pozsony
és egy év nélkül.

Hatóságokhoz:

Debreczen városához. 1755. jún. 18.

A helytartó tanácshoz. Év nélkül.

A nagyszombati kir. táblához. 1760. decz. 11.

Az esztergomi káptalanhoz. Év nélkül.

A veszprémi káptalanhoz. 1762. aug. 28. és augusztus.

Egyéb urakhoz, rokonaihoz, barátaihoz, ismerőseihez:

Gróf Nádasdy Ferencz főispánhoz. 1754. jún. 22.

Gróf Pálffy Jánoshoz. 1754. júl. 12. Pozsony. Decz. 21.
Pozsony.

Gróf Pálffy Lipóthoz. 1764. Baár és egy év nélkül.

Gróf Zichy Borbálához egy év nélkül.

Gróf Zichy Istvánhoz egy év nélkül.

Gróf Viczayhoz egy év nélkül.

Viczay grófnéhez. 1763. jún. 12. Marczaltó.

Viczay Terézia klarissa apáczához egy év nélkül

Jeszenák Jánoshoz: 1741. decz. 29. Baár. 1757. febr. 1.

Pozsony. 1758. jan. 12. Pozsony. 1762. és kettő év nélkül, összesen 6 darab.

Bobok Mihályhoz. 1736. máj. 28.

Adelffy Antalhoz. 1749. márcz. 11.

Szentillonay Józsefhez. 1754. jún. 22.

Enessei Imre ügyvédhez. 1757. márcz. 31. Pozsony. Máj. 7.

Pozsony. Szept. 16. Pozsony.

Niczky Zsigmondhoz. 1759. jún. 12. Marczaltó és egy év nélkül.

Niczkynéhez egy év nélkül.

Feöldihez. 1760. febr. 13. Pozsony.

Kiss Sándor veszprémi szolgabíróhoz. 1762. okt. 23.

Marczaltó.

Rezyhez. 1763. jún. 14. Marczaltó.

Bittó István veszprémi esküdthöz. 1763. okt. 4. Marczaltó.

Pruszkay Antalhoz öt levél: 1764. máj. 19. Baár. Máj. 28.

Baár. Máj. 29. Baár. Jún. 1. Baár. Jún. 3. Baár.

Lubihoz. 1764. jún. 8. Baár.

Török tanácsoshoz. Év nélkül.

Richvalszky Györgyhöz. Év nélkül.

Balogh tanácsoshoz. Év nélkül.

Jelenffy Jánoshoz és Palics Pálhoz. Év nélkül.

Berényi Józsefhez. Év nélkül.

Illésházy Józsefhez. Év nélkül.

Ordódy alispánhoz. Év nélkül.

Mesterházi Jánoshoz. Év nélkül.

De Creure orvoshoz. Év nélkül.

Orbán kapuczinus barátához. Év nélkül.

Lobreisz Antal baári ispánhoz. 1760. nov. 18

Tisztartóához, Bite Jánoshoz: 1755. júl. 18. 1756. márcz. 28.

1758. decz. 9. Pozsony. Decz. 31. Pozsony. 1761. ápr. 22. Pozsony.
Máj. 1. Baár. Decz. 6. Pozsony. 1763. okt. 24. és 3 év nélkül,
mindössze 11.

Van még egy csoport levél, melyekről nem lehet kideríteni
kikhez írta. Ezek pedig:

1734. decz. 20. Szent-Márton.

1745. júl. 8. Baár.

1748. szept. 3. Iszka-Szent-György.

1754. nov. 5.

1755. júl. 18. Baár.

1757. jan. 21. Pozsony.

1759. jan. 20. Pozsony. Máj. 23. Marczaltó. Jún. 3. Marczaltó.

Jún. 4.

1761. máj. 17. Baár. Nov. 10. Pozsony.

1762. jan. 3. Pozsony. Nov. 14. Baár.

1763. máj. 23. Maczaltó. Jún. 12. Marczaltó. Aug. 9. Pozsony.

Okt. 30. Decz. 22. Hónap nélkül.

1764. jan. 27. Baár. Jan. 29. Baár. Márcz. 4. Baár.

Nov. 26. Baár.

Év nélkül 36 levél. Írvák ezek rokonokhoz, barátokhoz,
katonákhoz, papokhoz és másokhoz. Mindegyiket jellemzi az úri,
barátságos hang, a mit Amade egyaránt használt úgy nálánál
nagyobb, mint kisebb emberekkel szemben.

Van még nyolcz levél, a mit titkos szeretőjéhez írt öreg
korában. Nemcsak a leány nevét nem tudjuk, de saját nevét se
írja e levelek alá. Egy öreg, elbetegesedett ember enyvelgése
ritkán a fiatalos szerelem hangján, inkább pártfogó és követelő
modorban. Majdnem teljes homály fedi e dolgot, mert Amade
egy árva szóval sem emlékezik meg róla másokhoz írt leveleiben.

Mindezekon kívül van még két könyv, a mikbe leveleit
másolta a költő. Ezek mind Tádéhoz és ányághoz, Amade Péter-
néhez írvák. Keltezésük nem mindig teljes. Érdekes, hogy Amade
minden levelének czímet ad. — Az első könyv tartalma:

Neve napjára való üdvözlés. Pozsony. (Tádéhoz.) Szánakodó
váloszlás atyafia halálán. Iszka-Szent-György. (Tádéhoz.) Nehesz-
telő levél. Iszka-Szent-György. (Tádéhoz.) Haragos levél. Pozsony.
(Tádéhoz.) Nehesztelő levél. (Tádéhoz.) Tudakozó levél. Pozsony.
(Tádéhoz.) Agyarkodó levél. Iszka-Szent-György. (Tádéhoz.) Csudáló

és egyszersmind panaszolkodó levél. Baár. (Péternéhez.) Nehesztelő levél választ nemadás véghet. Pozsony. (Tádéhoz.) Külömbféle dolgokról szólló levél. Iszka-Szent-György. (Tádéhoz.) Attyafiságos végezés iránt való levél. Nagy-Szombat. (Tádéhoz.) Attyafiságos égérettel tellyes levél. Baár. (Tádéhoz.) Oktató levél. Pozsony. (Tádéhoz.) Nyájoskodó levél. Pozsony. (Tádéhoz.) Ismétt olyas levél. Pozsony. (Tádéhoz.) Attyafiságos megedgyezésről szólló levél, Baár, 1753. nov. 30. (Tádéhoz.) Panaszolkodó és fájdalmas levél. Baár, 1743. máj. 5. (Tádéhoz.) Nehesztelő levél, hogy értésére nem adgya edgyik másikának házassághbeli szándékját. Baár, 1749. decz. 14. (Tádéhoz.) Betekségghet jelentő levél. Iszka-Szent-György. 1749. ápr. 1. (Tádéhoz.)

A másik könyv tartalma:

Haragos levél. Baár, jan. 20. (Tádéhoz.) Attyafiságos levél. Baár, 1740. jún. 20. (Péternéhez.) Husvétii ünnepek üdvözlése. Szill, 1745. (Péternéhez.) Korpázó levél. Marczaltó, 1751. nov. 2. (Tádéhoz.) Igen haragos levél. Pozsony, 1750. okt. (Tádéhoz.) Pörök iránt iratott levél. Csiz, 1744. ápr. 27. (Péternéhez.) Marhák behajtása iránt szólló levél. Baár, 1743. nov. 21. (Péternéhez.) Indiferens levél. Baár, jún. 18. (Tádéhoz.) Haragos levél. Baár, 1744. ápr. 14. (Péternéhez.) Neheztelő levél. Baár, 1755. aug. 10. (Tádéhoz.) Levelek közlése iránt való levél. Baár, 1755. júl. 12. (Tádéhoz.) Pörös dolgok iránt való levél. Nagy-Szombat, 1755. jan. 2. (Tádéhoz.) Üdvözlés köszönet választya. Baár, 1755. júl. 3. (Tádéhoz.) Üdvözlő levélve való választ adás. Baár, 1755. ápr. 12. (Tádéhoz.) Sokat magába foglaló és olvasásra méltó levél. Pozsony, 1755. ápr. 29. (Tádéhoz.) Adósságh iránt való levél. Baár, 1755. ápr. 10. (Tádéhoz.) Ugyan adósságh iránt való levél. Pozsony, 1755. márcz. 12. (Tádéhoz.) Attyafiságos meghegyezésről szólló levél. Baár, 1753. decz. 2. (Tádéhoz.) Haragos s egyszersmind panaszolkodó levél. Baár, 1752. ápr. 4. (Tádéhoz.) Kastélycsináltatásról való levél. (Tádéhoz.) — Ez utolsó levél félbenmaradt.

Mint már emlitettem, igen kevés az Amadéhoz irt levelek száma. Ezekről a következőkben számolhatok be:

Atyjától egy levél. 1735. aug. 23. Baár.

Anyjától szinte egy. 1752. júl. 24. Bécs.

Gróf Zichy Ferencz győri püspöktől. 1764. okt. 26.

Gróf Barkóczy Ferencz egri püspöktől kettő. 1754. máj. 30. és 1764. okt. 18.

Gróf Barkóczy Borbálától. 1754. máj. 30.

Gróf Klobusiczky Ferencztől. 1754. jún. 6.

Gróf Pálffy Jánostól. 1754. jún. 6.

Báró Révay József költeményét ajánlja Amadénak, 1756. márcz. 28.

Jeszenák Jánostól. 1756. nov. 8.

Benedek győri apáttól. 1737. aug. 8. Győr.

Konde Miklós káplántól. 1753. jun. 23. Nagy-Szombat.

Gullen Istvántól. 1754. máj. 4. Szenicz.

Orvosától, Torkos Jakabtól. 1762. ápr. 7.

Az egy Gazola grófnő leveleiből maradt fenn tizenöt darab. E hölgy teljes nevét nem sikerült fölfedezni. Amade táborozása alatt lépett vele szerelmi viszonyba. A levelek Casaleből és Veronából vannak keltezve s német nyelvűek. Írójuk kedves, szellemes nő lehetett, ki pajkos kedvét, szerelmes női lágyságát egyaránt kifejezte leveleiben.

Az oklevelek a következők:

1724. máj. 19. Amade László fogadalma a gráci collegiumba lépésekor.

1729. júl 11. Varasd. Amade javulást fogad atyjának.

1730. szept. 25. Eger. Amade kibékülése atyjával.

1732. ápr. 18. Böös. Amade Antal és László osztálylevele.

1736. febr. 25. Amade Antal végrendelete.

1736. aug. 5. Amade László kötelezvénye 1000 frtról atyja jótállásával.

1736. aug. 30. Brünn. Amade és felesége házassági szerződése. (3 példány.)

1737. okt. 19. Pozsony. A rokonok közbenjárása Amade és anyja között. (2 példány.)

1739. márcz. 1. Amade és felesége kötelezvénye zálogos birtokok kiváltására.

1740. decz. 8. Amade alapítványa a vági plébánia részére.

1741. jan. 1. A királynő meghívó levele Amadéhoz nádorválasztásra.

1741. febr. 4. Kir. tábla. Tanúkihallgatás Amade anyja elleni pörében.

1741. febr. 4. Polányi Pál óvása Amade ellen.

1742. decz. 24. Pozsony. Egyesség Amade és anyja között.

1743. jan. 8. Amade elégtételt követel Polányitól.

1743. márcz. 6. Dunáninneri ítélő tábla. Amade bocsánatot kér anyjától.

1738—43. Amade pöre anyja ellen. Rengeteg iratcsomó, mely magában foglalja az egész pör lefolyását.

1744. ápr. 8. Amade válasza Polányi vádjai ellen.

1744. júl. 11. XIV. Benedek pápa megengedi Amade anyjának a kolostorba lépést.

1745. Amade javainak jegyzéke, mit Bite János készített.

1746. febr. 17. Amade anyja javait kolostorokra hagyja.

1746. decz. 24. Amade és felesége elválási szerződése.

1747. decz. 25. Eszterházy József országbíró megerősíti a fenti szerződést.

1750. nov. 27. A királynő elismerő nyilatkozata Amade László hű szolgálatai iránt.

1750. Amade Antalné számadásai.

1752. júl. 25. A királynő megerősíti Amade Antalné végrendeletét.

1752. aug. 18. Ugyanaz.

1752. Amade protestatioja a végrendelet ellen.

1754. máj. 20. Nyitra vármegye hatósága. Tanúkihallgatás Amade és a Nyáryak pörében.

1755. decz. 11. Nagyszombati bíró és tanács. Amade protestatioja és contradictioja örökös jószágai eladása miatt.

1756. jan. 19. A pannonhalmi konvent kiadja Amade protestatióját anyja végrendelete ellen.

1756. Dunáninneri ítélő tábla. Amade és a Nyáryak pöre.

1756. nov. 1. Gróf Berényi Borbála tanúsága e pörben Amade mellett.

1756. nov. 1. Perbegg József Károly orvos hasonló tanúbizonysága.

1756. nov. 9. Pozsony. Bátsák József hasonló tanúbizonysága.

1757. máj. 6. Dunáninneri ítélő tábla. Határjárás Malomsokról.

1757. máj. 31. Kir. tábla. Tanúkihallgatás a Nyáry-féle pörben.

1759. jan. 24. Amade és a Nyáryak egyessége.

Év nélkül:

Amade folyamodása a Szent-István testvériséghez nagyszombati háza ügyében.

Emlékirat Amade Péterné erőszakosságairól.

Amade válasza ez ügyben Péternének.

Amade a királyhoz folyamodik insurgens ezredességért.

Amade Antal jegyzéke felesége által elvitt javairól.

Tanúkihallgatás ez ügyben.

Amade Antal emlékirata fia ellen.

Osztály Amade Antal és László között.

Puncta super extradandis testimonialibus. — Amade László panasza atyja ellen.

Szerződés-fogalmazvány Amade és felesége között.

Amade László beadványa anyja ellen.

Az Amade-iratokhoz járul még két írás, a költő saját kezével. Egyik »Sales Poetici Proverbiales« címet visel; különféle bölcs mondások, közben-közben Amade egy-két verssora, sokszor minden összefüggés nélkül. A másik czime »Notanda pro medico«, melyben Amade összeírja azon gyógyszereket, a mik bajának orvoslására szolgálnak.

Mindezekon kívül még sok helyen láthatni az Amade László aláírását jellemző szép gömbölyű betűivel, elenchusokon, nyugtatóványokon, adósleveleken s más írásokon, a miket elrakosgatott. Az egyikre ráírta: »Nihil valet.«

Nemcsak a költő arczképét lehet ez anyagból összeállítani, hanem a kor képét is. Megláthatjuk belőle az Eszterházy herczeg pozsonyi udvarát csakúgy, mint az olaszországi csatateret, valamint a baári jószágot. Fölvonulnak előttünk a gráci jezsuiták, a pozsonyi farsangoló urak, a magyar huszártisztek ázva-fázva, káromkodva, de vitézül megállva a sarat. Amade életének második, nyugodtabb felében még inkább teljesül a kép, megismerjük belőle a dunántúli nemes urak életét. Csendes és kevesetmondó élet ez, a miben a legnagyobb zajt a pörök ütik. A hatóságoknál tanúkat vallatnak, jegyzőkönyveket írnak, az urak pörösködnek s akárhányszor hamarább kibékülnek, mint az ítélet megérkezne. Mialatt ez a csendes élet folyik, lezajlik a hétéves háború. Francia-

ország, Poroszország az átalakulás korát élik, nagy szellemek szerepelnek, nálunk ezekre nincsen semmi visszhang. — Amade sűrűn levelezik a híres Grassalkovich-csal, a ki jellemző képviselője a XVIII. századbeli magyar grandseigneurnek; a kiválóbb és érdekesebb alakok közül való, de cseppel se nagyobb a közepszertűnél. Nemesebb, mélyebb hangok csak ott csendülnek meg, mikor Amade utolsó éveiben hazáját, hazájának tett szolgálatait emlegeti.

És mégis! A történetben azért nincs érdektelen korszak, mindennek megvan a maga fontossága és jelentősége. Igénytelenebb korszakban a kisebb embereknek is jut nagyobb szerep. S ezen emberek közt nem volt legutolsó Amade László sem. Nevét nem írhatta a nagy költők sorába, de magyaros, eleven, őszinte, jólcengő verseit mindig szívesen fogjuk olvasni s örülnünk kell, hogy közelebbről nézhetünk a költő arcába is.
